

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Alex Lyysaari

Hyvästi, studio!

Lo-fi-musiikki ja epätäydellisyyden täydellisyys

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto

Muusikko (AMK)

Opinnäytetyö

10.6.2019

Tekijä(t) Otsikko	Alex Lyysaari Hyvästi, studio! Lo-fi-musiikki ja epätäydellisyys
Sivumäärä Aika	33 sivua + 1 liite 10.6.2019
Tutkinto	Muusikko (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikin tekeminen ja tuottaminen
Ohjaaja(t)	Lehtori Jukka Väisänen Lehtori Julius Mauranen
<p>Opinnäytteessäni esittelen vaihtoehtoista asennetta musiikin tekoon ja tuottamiseen kertomalla lo-fi-musiikista ja oman projektini tuotannosta, jossa on lo-fimaisia vivahteita. Opinnäytteeni tavoite on helpottaa musiikintekijöiden ja musiikin tuottajien kriittisyyttä omaa tekemistään kohtaan osoittamalla, että hyviä äänitteitä voi tehdä pienelläkin budjetilla ja että äänitteillä ilmenevät epätäydellisyydet ja virheet voivat parantaa äänitteen estetiikkaa.</p> <p>Opinnäytteeni ensimmäisessä osassa avaan lo-fi-käsitettä, kerron lo-fi-musiikin historiasta, sen estetiikasta ja syistä tehdä musiikkia lo-fi-tyyliin. Annan myös esimerkkejä lo-fi-äänitteistä ja kerron hieman niiden taustoista. Erittelen äänitteiden lofimaisia piirteitä ja analysoin äänitysten lofimaisuuksien herättämiä tunnereaktioita.</p> <p>Toisessa osassa kerron omasta projektistani, jonka äänitin ja tuotin lo-fin hengessä. Projektini tavoite oli tuottaa ammattimaisen kuuloinen äänite lo-fi-estetiikalla höystettynä epäammattimaisessa ympäristössä. Pääasiallisen projektini lisäksi äänitin vielä lyhyen biisin, jonka pyrin luomaan erittäin lo-fiksi.</p> <p>Projektini oli onnistunut. Pystyin toteuttamaan laadukkaan äänitteen akustisesti puutteellisessa äänitysympäristössä suurimmilta osin edullisella laitteistolla. Jälkeenpäin äänittäessäni lo-fimpi äänite oli myös hyvin tyydyttävä. Äänitteen luomisvaiheessa seurasin lo-fin edullisesti, vaivattomasti ja pikaisesti työskentelemisen ja epätäydellisyys arvoistamisen perinteitä.</p>	
Avainsanat	musiikki, äänentallennus, äänitykset, lo-fi, diy

Author(s) Title	Alex Lyysaari Farewell, Studio! Lo-fi Music and Perfection in Imperfection
Number of Pages Date	33 pages + 1 appendix 10 June 2019
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Writing and Production
Instructor(s)	Jukka Väisänen, MMus Julius Mauranen, MMus
<p>My final project showcases an alternative lo-fi attitude towards making music. In my final project, I examine lo-fi music and present my own music project with lo-fi influences. My final project seeks to ease the harsh self-criticism of songwriters and music producers by way of demonstrating record-making on a low budget, and pointing out how imperfections and mistakes can actually improve the aesthetic quality of a record.</p> <p>In the first part, I unwrap the concept of lo-fi. I discuss the history of lo-fi music, its aesthetics and reasons for making music in the lo-fi style. I provide examples of lo-fi recordings, and proceed to tell about the backgrounds of the recordings. I also analyse the lo-fi characteristics and the emotional response to the lo-fi attributes on the recordings.</p> <p>The second part of my final project concentrates on a music project which I recorded and produced in the spirit of lo-fi. My main focus was to create a professional recording in an unprofessional environment while also intentionally adding a tinge of lo-fi to it. As contrast to the main music project, I recorded a song with the goal of making it thoroughly lo-fi.</p> <p>My project was successful. I was able to produce a quality recording with largely inexpensive equipment in a recording environment with limited acoustic treatment. The production of the more lo-fi recording also turned out to be very satisfactory. The creation of the latter recording followed the lo-fi traditions of making a recording cheaply, effortlessly and quickly while also appreciating the imperfections on the recording.</p>	
Keywords	music, sound recording, recording session, lo-fi, diy

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Mitä on lo-fi?	2
2.1	Lo-fin historia	3
2.2	Lo-fin piirteet	7
2.3	Miksi lo-fi?	10
2.4	Lo-fi-äänitteitä	11
2.4.1	Paul McCartney: McCartney (1970)	11
2.4.2	Beat Happening: Three Tea Breakfast (1984)	14
2.4.3	Guided by Voices: Bee Thousand (1994)	15
2.4.4	Huomaamaton lo-fi: Mac DeMarco, Beck, Sufjan Stevens	17
3	Avaruuspanntterin mökkiäänitykset	18
3.1	Äänityssessiot	19
3.1.1	Äänitystyövälineet	20
3.1.2	Soittimet, akustointi ja mikitys	21
3.1.3	Äänitysprosessi ja äänitysten lopputulos	24
3.2	Jälkituotanto	25
3.3	Lo-fisti lo-fin kuuloinen 'Luultiin, että laskettiin mutta nousiin'	27
4	Pohdinta	30
	Lähteet	31
	Liitteet	
	Liite 1. Näytteitä tuotannoista	

1 Johdanto

Digitaalisen vallankumouksen myötä musiikin tekeminen omasta kodista käsin on tullut helpommaksi ja halvemmaksi kuin koskaan ennen. Oman musiikin äänittäminen ei enää edellytä suuria budjetteja. Riittää, että omistaa jokseenkin tehokkaan tietokoneen, ulkoisen äänikortin ja mikrofonin. Jopa pelkällä kännykällä voi nykyään taltioida omaa musiikkiaan ongelmitta. Näin pienellä budjetilla tehtyjä biisejä voi huoletta esitellä kaverille. Mutta pystyykö näin luomaan mitään muuta kuin vaivaisia demoäänitteitä? Jotta voi tehdä useita tuhansia tai jopa miljoonia kappaleita myyvän levyn, pitääkö se kuitenkin äänittää huippuluokan studiossa, huippuluokan tuottajalla ja pitääkö levyä markkinoida maailmanhuipun markkinoinnilla? Onko äänitys hoidettava hi-fisti vai riittäisikö lo-fi?

Oma mielenkiintoni lo-fia kohtaan kiteytyi, kun vuonna 2015 kuuntelin Sufjan Stevensin vastajulkaistua albumia Carrie & Lowellia. Levyllä kuuluu jonkin verran sihinää ja suhinaa, mitä ei yleensä kuulu kuin äänitteillä 60-luvusta taaksepäin. Carrie & Lowell on äänitetty osittain iPhonella ja halvalla AKG C1000 -kondensaattorimikrofonilla. Levyn kuuntelu herätti mielessäni useita kysymyksiä. Miksi suhina musiikin taustalla on niin miellyttävää? Mihin tarvitaan kallista studiota, kun näinkin hienoja teoksia voisi tehdä omassa olohuoneessaan? Kuinka näin pienillä tuotantoarvoilla voi olla vuoden parhaiten arvostelluimpia levyjä? Miksi tämä halpa tuotos kuulostaa niin hyvältä?

Opinnäytteeni tarkoitus on valaista lo-fi-esteettisyyttä lukijalle ja sitä kautta parantaa lo-fimaisten työskentelytapojen ja musiikkituotantojen asemaa ammattimaisessa musiikin-tuotannossa. Toivon myös, että opinnäytetyöni voisi osaltaan keventää itseni ja monien kaltaisten muusikkojen täydellisyyden tavoittelua sekä lisätä uskoa omaan toimintaansa musiikin saralla. Opinnäytteeni ydinajatus kumpuaa ajatuksesta: epätäydellisyys on täydellistä.

Kerron opinnäytetyössäni yhtyeeni *Avaruuspanterin* äänityssessioista ja äänitysten tuottamisesta. Roolini äänityksissä oli olla äänittäjä, tuottaja, kitaristi ja laulaja. Levy on äänitetty omavaraisesti lo-fin hengessä Rymättylässä vanhassa puumökissä. Avaruuspanterin äänitteet ovat minun näkemykseni, miten lo-fin ymmärrän henkilökohtaisesti. Äänitysprojektini avaa sitä, kuinka edullisesti ja suhteellisen helposti voi äänittää omaa musiikkiaan ammattimaisen studioympäristön ulkopuolella. Vaikka äänitysten lopputu-

los ei olisi äänitysteknillisesti ja tuotannollisesti musiikkimaailman standardia, se voi silti olla erittäin hyvä ja täydellinen juuri sellaisenaan.

Pohdin opinnäytetyössäni, miten ammattimaisen studion ulkopuolella toteutettu äänitys eroaa studiossa tehtyyn tuotantoon tunnelmaltaan ja estetiikaltaan, miten lo-fi voi olla esteettisesti parempi vaihtoehto kuin hi-fi, kuinka työskennellä omavaraisesti ilman studiota ja miten lo-fi-mentaliteetti voi helpottaa äänittävän muusikon elämää. Opinnäytteeni keskeiset työmenetelmät ovat äänittäminen ja tuottaminen. Havainnoin lo-fin erityispiirteitä ja analysoin niitä. Arvioin myös äänitysohjelmieni onnistumista ja lofimaisuutta.

2 Mitä on lo-fi?

Lo-fi helposti pelkistetään tarkoittamaan vain huonoa äänenlaatua. Tämä mene täysin vikaan siinä mielessä, että Merriam-Webster-sanakirjakin myötäilee tuota lo-fin määritelmää. Merriam-Websterin mukaan lo-fi tarkoittaa audiotuotannon hiomatonta tai kärkeää äänenlaatua (Merriam-Webster, www). Lo-fi ei kuitenkaan rajaudu vain arvioon äänenlaadusta, vaan siihen liittyy myös myöskin musiikin teon tavat ja selkeitä arvoja. Olennainen lo-fin piirre on myös DIY-mentalismi (do-it-yourself) eli asiat tehdään itse ilman ulkoisia (esim. levy-yhtiön) apua. Lo-fi- ja DIY-musiikki olivatkin keskenään vaihtokelpoiset 1990-luvun alkupuolella (Harper 2014, 292). Itse kuitenkin käytän vain sanaa lo-fi opinnäytetyössä.

Historiallisesti lo-fin merkitys on käynyt läpi muutoksia. Vuonna 1976 'lo-fi' pääsi Oxford English Dictionaryyn, jonka mukaan lo-fi merkitsi äänen takaisintoistoa, joka on vähemmän hyvä laadultaan kuin hi-fi. Vuonna 2003 lo-fi sai toisen määritelmän, joka sille oli kehittynyt jo 1990-luvulla, ja se kuuluu vapaasti kääntäen näin: "Rock-musiikin genre, jonka ominaispiirteitä ovat minimaalinen tuotanto ja johon kuuluu raaka ja hienostumaton soundi". Vuonna 2008 lisätty kolmas lo-fin määritelmä ei liity enää ääneen. Uusin määritelmä kuuluu suomennettuna näin: "Hiomatonta, amatöörimäinen tai teknologisesti hienostumaton erityisesti tarkoituksellisenä esteettisenä valintana". (Harper 2014, 11.). Viimeisin määritelmä on ympäröivä, mutta se on mielestäni osuvimmin määritelmä lo-fille, sillä siinä tulee esille lo-fin pääpiirteet ja myöskin huomio siitä, että lo-fia voi olla muitakin taiteenmuodot kuin musiikki.

OED:n vuoden 2003 lo-fin määritelmä nostaa esille sen, että lo-fi on genre. Genrenä lo-fi kuitenkin ei kulje yksin, vaan sitä käytetään lisämääreenä, joka tarkoittaa musiikin tuotantotavoista kumpuavaa hiomatonta esteettistä ulkomuotoa. Lo-fi ei myöskään liity vain rockmusiikkiin, vaan lo-fi liitetään nykyään myös hip hoppiin ja elektroniseen musiikkiin. Lo-fi hip hop on nykyään saavuttanut suosiota YouTubeissa, jossa lo-fi hip hop-pia soittavat lähettävät ympärivuorokautiset livestreamit ovat yleistyneet (Winkie 2018). Opinnäytteeni pääpaino on kuitenkin lo-fi rockmusiikin osana.

2.1 Lo-fin historia

Esteettisenä olemuksena lo-fi siinä mielessä, miten sitä ajateltiin 1990-luvun jälkeen, on saanut alkuunsa jo 50-luvun rock 'n' rollista ja se on saanut jatkumoa 60-luvun garage rockissa ja 70-luvun punkissa. Näissä tyylilajeissa äänitteet tehtiin nopeasti ja halvalla laitteilla, jotka eivät olleet laadukkaimmasta päästä (Allmusic, www). Huolimatta siitä, että lo-fin voidaan katsoa periytyvän 50-luvulta asti, on huomioitava, että lähes kaikki sen aikaiset äänitteet kuulostavat nykyaikana kuunneltuna laadullisesti primitiiviseltä eikä sen aikainen kuulija olisi pitänyt aikansa äänitteitä primitiivisenä (Harper 2004, 47). Mainitsemiani tyylilajeja ei kutsuttu aikanaan eikä nykyäänkään lo-fiksi, koska niiden aikaan lo-fia ei käytetty genrenä.

Beach Boysin Brian Wilson ja Beatlesin Paul McCartney, jotka olivat 1960-luvun loppupuolen popmusiikin kuumimpia nimiä, ovat myös omilla tavoillaan lo-fin edelläkävijöitä. Wilson siirtyi pian Beach Boysin suosituimman levyn Pet Soundsin julkaisun jälkeen tuottamaan musiikkia oman kotinsa olohuoneeseen rakennettuun studioon. Siellä on äänitetty osia Smiley Smile, Wild Honey ja Friends -albumeista. Näitä albumeja kutsutaan nimellä Bedroom Tapes. (Chidester 2014). Tämän takia Wilsonia voidaan pitää myöhempien bedroom pop -bändien edelläkävijänä. Bedroom pop on yksi synonyymi lo-fille, joka korostaa kotona äänittämistä (Christie 2018).

Vuonna 1970 julkaistulla Paul McCartneyn ensimmäisellä sooloalbumilla on useita lo-fiksi määriteltäviä biisejä. Biisit vaikuttavat hieman keskenjääneiltä tai vain biisien palasilta. Albumi oli myös osittain äänitetty McCartneyn kotona Studerin neliraiturilla (Madinger & Easter, 154; Miles 1998, 571.). Levyn äänenlaatu ei ole huonointa mahdollista, mutta ei selkeästikään aikansa huippua. McCartney-levyä voidaan pitää ensimmäisenä mainstream-lo-fi-albumina, sillä se oli yksi myydyimmistä levyistä vuonna 1970.

Lo-fin isoisänä pidetään R Stevie Moorea. (Ingram 2012, 36-43). Hänen musiikkiuransa alkoi jo vuonna 1968 16-vuotis-synttärilahjaksi saamallaan edullisella neliraiturilla (Allmusic, www). 1970-luvulla Moore toteutti pientä underground-musiikkiuraansa äänittämällä auteur-tyyliin suhisevaa ja neliraiturin häiriöäänien koristamaa musiikkia kotonaan. Ensimmäisen levynsä Phonographyn Moore julkaisi levy-yhtiön kautta vasta vuonna 1976. Levy-yhtiöiden kautta julkaistut Mooren albumit ovat lähinnä best of -kokoelmia hänen lukuisista itsejulkaisemistaan kaseteista, joita hän saattoi tuottaa useita vuodessa 70-80-luvulla. Tämä ei ollut hänelle kuitenkaan muuta kuin pakon sanelemaa, sillä hänen kokemuksensa mukaan studiossa äänittäminen tuntuu pakotetulta ja vähemmän vapaalta kuin kotona äänittäessä. Mooren työtapaa kyseenalaisti levyteollisuuden dogmaa toteuttaa levyjä mahdollisimman hifisti. Hänen äänityksiään on pidetty merkittävänä siinä mielessä, lo-fin estetiikka voi olla jopa toivottavaa. (Ingram 2012, 36-43.) Hänen perintönään voidaan pitää sitä, että huolimatta huonosta äänenlaadusta, ei musiikin laatu välttämättä ole huonoa ja huono äänenlaatu voi jopa tuoda lisää sisältöä musiikkiin. Moore ei koskaan saanut ihmeellisempää suosiota kuin ehkä 1970-luvun punkpiireissä, joissa Mooren asennetta musiikintekoon arvostettiin. Mooren lo-fi-levyntekotyylinsä perillisiä ovat myöhemmät lo-fi-bändit ja artistit kuten Pavement, Smog, Guided By Voices, Beck ja Ariel Pink (Ingram 2012, 36-43).

Kasettinauhureiden yleistyminen 70-luvun lopulla helpotti oman musiikin äänitystä. Lo-fin teknologinen läpimurto oli vuonna 1979 julkaistu TASCAMin Portastudio. Portastudio oli ensimmäinen kotikäyttöön tarkoitettu neliraituri. Portastudio ei käyttänyt ammattilaitteistoissa käytettäviä nauhakeloja vaan kasetteja, joita kuluttajat olivat jo valmiiksi tottuneita käyttämään. Siksi Portastudio nosti kotiaänittämiseen suureen suosioon. Portastudiolla kasetille äänitetty äänenlaatu ei ollut parhainta mahdollista, mutta Portastudiolla äänittäminen oli paljon käytännöllisempää ja halvempaa kuin studiossa äänittäminen. Kasettien tuottaminen oli helppoa ja halpaa, joten niiden avulla oli helppo levittää omaa musiikkia ruohonjuuritasolla. (Mantie, Roger; Smith, Gareth Dylan 2017, 93)

Kuva 1. Tascam Portastudio 244-mallia. Tämä on yksi varhaisimpia malleja. Portastudioita ja vastaavia laitteita muilta merkeiltä on useita eri malleja.

1980-luvulla lo-fi alkoi saada enemmän genren kaltaista muotoa. Guided By Voices ja Beat Happening olivat ensimmäisiä lo-fi-bändejä. Beat Happeningin ja Guided By Voices olivat molemmat indie-rock-yhtyeitä, joiden varhaisilla 1980-luvun levyillä oli paljon hiomattomuuksia sekä soitannollisesti että äänityksellisesti. Musikologi Adam Harperin mukaan 1980-luvulla lo-fi oli primitiivisessä vaiheessa (Harper 2014, 5). Primitiiviseksi 1980-luvun lo-fin tekee muusikoiden puutteelliset äänittämistaidot ja äänityslaitteisto. Syyt näihin puutteellisiin olivat, että saatavilla ei ollut parempaa äänitysteknologiaa ja -ympäristöä, mikä puolestaan johtui bändien taloudellisista puutteista (Harper 2014 58-59). Beat Happeningilla primitiivisyys näkyi myös puutteellisina soittimina. He soittivat rockmusiikkia, johon olisi perinteisesti kuulunut rummut ja basso, mutta bassoa heillä ei koskaan ollut bändissä ja joillain äänitteillä rumpuja korvasi käsien taputtaminen ja huonekalujen paukuttaminen.

1990-alussa samalla, kun vaihtoehtorock tuli suosituksi, lo-fi löysi suurempaa yleisöä. Lo-fia alettiin vihdoinkin käyttää genren nimityksenä eikä enää vain kyseenalaisena

äänenlaatuna. 1991 julkaistu Nirvanan Nevermind avasi ovet kaikenlaiselle vaihtoehtomusiikille. Nirvanan edustamalla grungella ja lo-filla oli kuitenkin ristiriita. Grungea pidettiin vähemmän autenttisenä sekä esteettisesti epäaidolta ja itsensä myyneeltä. Lo-fista puolestaan ajateltiin päinvastaisesti kuin grungea. Lo-fi-yhtye Pavementtia pidettiin jopa Nirvanan henkisenä seuraajana ilman kaupallistumisen taakkaa. (Harper 2014, 307.) Lo-fi oli siis osittainen vastaisku grungen kaupallisuudelle. Lo-fi-artistit kuten Sebadoh, Pavement, Guided By Voices ja Beck olivat tuohon aikaan suosioon nousseita bändejä ja artisteja. 1990-luvun puoliväliin tullessa journalistit olivat valmiita nakkamaan useita artisteja lo-fi-kategorian alle, vaikka artistit eivät välttämättä itseään sellaisina kutsuneetkaan (Jenkins III, Shattuc, McPherson 2003, 359). Guided By Voicesin päähahmo Robert Pollardkin kertoo, kuinka Guided By Voicesia kutsuttiin lo-fiksi tai DIY:ksi, vaikka Pollard ei ollut varma, mitä nämä käsitteet tarkoittivat. Pollard kertoo olleensa vain tyyppi, joka äänitti musiikkia kotonaan, koska ei ollut rahaa tehdä sitä muualla. (Woodworth 2006, 122) 1990-luvulla lo-fista tuli itsenäisen ruohontason musiikin tekemisen perusta ja yliolkaisen, välinpitämättömän ja huolettoman 'slacker'-sukupolven ilmaisutapa. Koska lo-filla oli autenttisuutta enemmän kuin valtavirtaan nousseella grungella, lo-fista tuli indie rockin esteettisesti ja ideologisesti puhdas genre. (Harper 2014, 275)

2000-luvulla musiikin äänittäminen tietokoneella tuli laadukkaimmaksi, helpoimmaksi ja halvimmaksi vaihtoehdoksi niin kotona kuin ammattistudioissa. Tällöin lo-fin estetiikka kääntyi pitkälti vanhojen vintage-äänityslaitteiston käyttöön (Noisey Staff 2016). Tämän myötä lo-fista tuli arkaaista. Arkaainen tässä tapauksessa eroaa primitiivisyydestä sillä, että vaikka uusia ja laadukkaampia vaihtoehtoja olisi saatavilla, vanhaa teknologiaa käytetään vapaaehtoisesti. (Harper 2014, 59.) Vanhempien laitteiden laadullisia puutteita myös pidettiin esteettisesti arvossa. 2000-luvun lo-fi liitetään myös lähemmäs pehmeämpiä psykedeelisiä soundeja ja 1980-luvun synteettisaattoreita verrattuna 90-luvun alun likaisempaan lo-fi-rockmusiikkiin (Frieze 2001). Ariel Pink on tämän kauden yksi merkittävimmistä lo-fi-artisteista. Muita tunnettuja 2000-luvun lo-fi-vaikutteisia artisteja ovat Kurt Vile, Mac DeMarco ja Sufjan Stevens. 2010-luvulla lo-fi piiriin astuivat pehmeä ja suhrusoundiset lo-fi-hiphop ja -elektroniikka, eikä lo-fia enää yhdistetä vain rockmusiikkiin.

2.2 Lo-fin piirteet

Musiikkitieteilijä Adam Harper on eritellyt lo-fi-äänitteitä yhdistäviä piirteitä väitöskirjassaan *Lo-Fi Aesthetics in Popular Music Discourse*. Väitöskirjassaan Harper kutsuu lo-fi-musiikille ominaisia piirteitä nimellä 'lo-fi effects' eli suomennettuna lo-fi-efekteiksi. Lo-fi-efektit ovat äänitteellä kuuluvia epätäydellisyyksiä, jotka kuitenkin luovat perustan lo-fi-musiikille.

Harper jakaa lo-fi-efektit kahteen kategoriaan: phonographic imperfections ja non-phonographic imperfections. Käytän näistä suomennettuja nimiä fonografinen ja ei-fonografinen epätäydellisyys. Fonografinen epätäydellisyys liittyy äänittämisessä käytettyyn teknologiaan ja sen käyttötapoihin. Ei-fonografinen epätäydellisyys puolestaan viittaa siihen, mitä äänitetään. (Harper 2004, 15-17.) Esimerkiksi äänitystilanteessa äänitettävän kitaristin kitaran epävireys ja hänen epäkunnossa oleva suriseva kitara-vahvistimensa ovat ei-fonografisia epätäydellisyyksiä, kun taas äänitysvälineenä käytettävän kelanauhurin rahina on fonografinen epätäydellisyys.

Fonografiset epätäydellisyydet voi jakaa löyhästi kahteen kategoriaan: noiseen eli häiriöääniin ja distortioniin eli vääristämiseen. Vääristymiseksi lasketaan kaikki signaalin aaltomuotoon tai harmoniseen sisältöön vaikuttaminen. Vääristämiseksi voidaan siis laskea kompressointi ja ekvalisointikin, jotka ovat kuitenkin usein toivottuja muutoksia signaaliin. (Harper 2014, 18-20.)

Harmoninen särötys on äänen vääristämistä. Harmoninen särötys tarkoittaa äänen ja sen yläsävelten suhteen muuttamista alkuperäisestä. Tätä kuulee mm. sähkökitaroissa ja siitä saadaan signaaliin 'analogista lämpöä', jota usein musiikintuottamisessa havitellaan. Fonografinen särötys on ammattipiireissä yleisesti vältettävää vääristämistä erityisesti silloin, kun sitä on runsaasti. Kun magneettinauhaa ylisaturoidaan liian voimakkaalla signaalilla, signaali säröttyy. (Harper 2014, 18-20.) Vaikka fonografista ja erityisesti harmonista särötystä kuulee hi-fissäkin musiikissa, lo-fissa näitä efektejä on liioiteltu ja käytetty odottamattomissa paikoissa.

Taajuuden modulointi (frequency modulation) on miellyttävää eloa tuova lo-fi-efekti. Kun magneettinauhan nopeus on eri kuin äänitysnopeus, se muuttaa nauhan takaisin toiston taajuutta. Nauhan nopeuden muuttamista eri suuntiin johtaa taajuuden vaihteluun. Hitaasta taajuuden vaihtelusta käytetään nimitystä wow ja nopeasta flutter. (Har-

per 2014, 21.) Taajuuden modulointia kuulee paljon esimerkiksi Mac DeMarcon 2-albumilla.

Ekvalisointia voi käyttää lo-fi-efektinä. Tiettyjen taajuuksien vahvistaminen tai hiljentäminen on yksi tapa vaikuttaa, kuinka lo-filta tai hi-filtä biisi kuulostaa. Esimerkiksi ylätaajuuksien vähentäminen tekee äänityksestä tuhnuisen kuuloisin, mitä pidetään lo-fina. Ylätaajuuksien katoaminen voidaan toteuttaa tarkoituksella jälkikäteen, mutta viallisella tai väärinkäytetyllä kelanauhurilla tämä efekti voidaan myös saada aikaseksi ilman jälkikäsitelyä. Taajuuksia voi saada myös piiloon lisäämällä häiriöääniä. (Harper 2014, 21.) Häiriöääniä luettelen alempana.

Dropout eli yllättävä hiljaisuus äänityksen takaisin toistossa on harvemmin kuultu lo-fi-efekti. Näin voi käydä nauhaäänityksessä, kun nauhurin äänipää ei ole hyvässä kontaktissa nauhaan. Tämä efekti kuuluu kahdesti Guided By Voicen biisissä Hardcore UFOs. (Harper 2014, 21-22.)

Fonografisten epätäydellisyyksien toinen kategoria häiriöäänit ovat äänityksen yhteydessä ilmeneviä ääniä, ovat signaalin lisäksi ilmeneviä ääniä (Harper 2014, 19). Häiriöääniä ovat mm. nauhalle äänittäessä ilmenevä tape hiss (nauhakohina), hum (humina) ja muut sähköhäiriöt kuten radioaaltojen tunkeutuminen äänitykseen tai nauhurin mekaanisesta toiminnasta johtuva rumble.

Nauhakohina tarkoittaa sattumanvaraista korkeaäänistä kihinää nauhallalla, joka johtuu nauhan oksidirakeiden magnetisoinnista. Nauhalle äänittäminen tarkoittaa nauhan magnetisointia, joten nauhakohina on väistämätön nauhalle äänittämisen sivutuote. (Nave, 2017.) Nauhakohinaa pyritään useimmiten ammattiipiireissä minimoimaan, mutta pieni kohina on hyvin rauhoittava lo-fi-efekti.

Hum eli humina on häiriöääni, jolla on selkeä erotettava äänenkorkeus. Sen äänenkorkeus on useimmiten käytössä olevan vaihtovirran hertsimäärä tai sen osaääni. Se sekaantuu signaaliin magneettikentistä, virtalähteiden läheisyydessä tai huonosta maadotuksesta johtuen. (Harper 2014, 23)

Nauhurin mekaanisesta toiminnasta äänitykseen voi kuulua rumblea eli matalaa ryminää. Soittimien johdoista tai vahvistimista voi tulla häiriöääniä ihan vain niitä koskettamalla tai liikuttamalla. (Harper 2014, 23-24.)

Yllä mainittuja häiriöitä tai vääristymiä tulee enemmän, jos äänityslaitteistoa ei pidetä kunnossa tai sitä kaltoin kohdellaan. Useimmiten jompikumpi näistä syistä on ollut lo-fissa häiriöiden ja vääristymien syynä, eikä vääristymiin ole tietoisesti pyritty. (Harper 2014, 25-26.)

Tietokoneella toimiminen on vähentänyt kaikenlaisten laitteistosta johtuvien häiriöään-
ten määrää selkeästi. Nykyään kohinaa ei tule laitteistosta muuten kuin mikrofonin poh-
jakohinasta. Jos kuitenkin yllä mainittuja fonografisia epätäydellisyyksiä toivoo äänityk-
seensä, jotta äänitys voisi kuulostaa lo-fimmalta, niitä voi lisätä häiriöitä emuloivilla
plug-ineilla. Wavesin J37 on oiva kelanauhuriemulaatio, josta voi tarpeen mukaan saa-
da fonografista nauhasäröä, kohinaa, wowia ja flutteria.

Harperin lista luettelee vain analogisia häiriöitä, mutta digitaalisessa maailmassa on
omia lo-fi-efektejään. Esimerkiksi bitcrusherilla voi vähentää äänitteensä bittimäärää ja
saada rupisen kuuloista säröttymistä. Myöskin sample ratea eli näytteenottotaajuutta
voi laskea alemmas, niin musiikki säröttyy. Daft Punkin biisissä Short Circuit kohdasta
2:12 eteenpäin kuuluu bitcrushia.

Ei-fonografiset epätäydellisyydet ovat ”epätoivottuja” ääniä äänityksessä. Ne ovat sel-
laisia ääniä, jotka tulevat jostain äänitysympäristöstä, jotka eivät liity äänityksessä käy-
tettävään teknologiaan. (Harper 2014, 25-28.)

Esiintymishäiriöäännet (performance noise) ovat ääniä, joita äänitettävä soittaja tekee
esiintymisensä ohella. Tällaisia ovat esimerkiksi suun maiskutusaänet, yskeminen, si-
vunkäätäminen, tuolin narina tai pianon pedaalien äänet. (Harper 2014, 26-27.)

Ympäristön häiriöääniä (environmental noise) ovat ääniä, jotka eivät liity soittajaan,
mutta tulevat jostain lähiympäristöstä niin, että ne kuuluvat mikrofoneihin. Tällaisia voi-
vat olla esimerkiksi, ohimenevien autojen äänet, ilmastointilaitteen hurina tai samassa
rakennuksessa olevien muiden ihmisten tekemät äänet. Mahdollisimman dempattu
huone on usein ideaali ammattimaisessa studiossa, jotta ääntä olisi helpompi käsitellä
jälkeenpäin, mutta huoneen kaiku voi toimia myös lo-fi-efektinä. Vaikka ympäristön
häiriöääniä pidetään usein epätoivottuina ammattimaisessa äänitystilanteessa, ne voi-
vat kuitenkin luoda äänitystilanteeseen autenttisuutta ja realismia. (Harper 2014, 27-
28.)

Esiintymisen epätäydellisydet (performance imperfections) ovat tervetulleita lo-fissa. Näillä tarkoitetaan äänitettävän esiintyjän virheisiin. Esimerkiksi väärä sointu, huono taimi tai huono vire ovat tällaisia esiintymisen epätäydellisyyksiä. Esiintymisen epätäydellisyteen voidaan laskea myös puutteelliset soittimet. Esimerkiksi rumpujen puutteessa voidaan äänittää vain taputuksia tai sitten hakata kattiloita kuten Guided By Voices biiseissään. Esiintymisen epätäydellisydet antavat lo-fista primitiivisen, naiivin mutta realistisen vaikutelman. (Harper 2014, 28-29)

Tuotannon epätäydellisydet (production imperfections) ovat esimerkiksi editoimiseen ja miksaamiseen liittyvät hiomattomuudet. Jos äänityksessä pitää editoida yhteen eri ottoja biisistä, se yleensä tehdään ammattilaisittain huomaamattomasti. Editoinnin voi kuitenkin tehdä huonosti niin, että on selkeästi kuultavissa, kun koko biisi vaihtuu toiseen ottoon tai vain yhdellä raidalla vaihtuu otto. Esimerkiksi Guided By Voicesin levyllä Bee Thousandilla yhden biisin eri äänityssessioissa äänitettyjä versioita on huomattavasti editoitu yhteen. (Harper 2014, 28.)

Harperin listaamat lo-fi-efektit viittaavat siihen, että kaikenlaiset amatöörimaiset valinnat ja toteutukset biisin tuotannossa voidaan luokitella esteettiseksi valinnaksi eikä suoraan virheiksi. Jos siis äänityksissä tulee jokin moka, mutta se miellyttää korvaa, niin sen voi huoletta jättää toivotuksi lo-fi-efektiksi. Lo-fi-efektejä kuulee myös silloin tällöin hi-fissäkin musiikissa, mutta lo-fi-musiikki rakentuu näiden efekteihin varaan. Jos käyttää äänitysvälineistöä tai -tekniikoita, joita alan asiantuntijat pitävät huonona ja amatöörimaisena, on päässyt lo-fin ytimeen.

2.3 Miksi lo-fi?

Lo-fi on täynnä epätäydellisyyksiä, mikä tarkoittaa sitä, että lo-fi on hyvin autenttista musiikkia. Kun kuulokuvaa ei hämärretä mahdollisimman selkeällä äänenlaadulla, teknillisellä toteutuksella tai täydellisellä soitto- tai laulusuorituksella, kuulijalle tulee tunne aitoudesta ja esityksen vilpittömydestä. Ei ole epäilystäkään, etteikö musiikki tulisi suoraan sydäimestä eikä jonkun levy-yhtiön magnaatin hyväksynnän kautta. Virheet ja epätäydellisydet kuuluvat ihmisyyteen. Siksi musiikki, missä on virheitä, vetoaa ihmisiin omalla tavallaan positiivisesti verrattuna pikkutarkkaan hinkattuun musiikkiin, josta ihmisuus pikku hiljaa katoaa. Lo-fi:n estetiikka vapauttaa tekijänsä täydellisyyden tavoittelusta, mikä heijastuu musiikkiin.

Lo-fi on kaikkien musiikintekijöiden toteutettavissa. Jos ei pelkää mahdollisia äänitysteknillisiä virheitä, niin musiikkia voi alkaa tekemään heti, mikä ikinä ääntä taltioiva laite onkin sitten saatavilla. Siitä lähtien, kun TASCAMin Portastudio julkaistiin vuonna 1979, musiikkia on voinut moniraitaäänittää edullisesti ja helposti. Älypuhelin on nykyajan vaihtoehto vaihtoehto 70-luvun Portastudiosta, ja se löytyy useimpien ihmisten taskuista. Älypuhelimella äänitetyn musiikin laatu voi olla jopa niin hyvää, ettei musiikki edes kuulosta lo-filta. Älypuhelimella tehdystä musiikista kuitenkin huokuu lo-fille ominainen diy-mentaliteetti.

Lo-fista kumpuaa omanlaisensa intensiivisyys musiikin tekemiseen. Lo-fi:n tekeminen ei vaadi hirveästi aikaa, kummoisia välineitä tai paljoa rahaa, kun ei keskitytä epäolennaisuuksiin eli virheettömään äänenlaatuun ja musiikin toteutukseen. Lo-fi on välitöntä ja virheitä pelkäämätöntä - jopa virheitä vaalivaa - musiikkia. Lo-fi ei anna teknisten rajoitteiden, huonon soittotaidon, keskeneräisten biisien tai toivottomien sanoitusten estää, vaan musiikkia toteutetaan, jos vain tahtoa on. Jos on tunne, että nyt haluaisi pistää narulle keksimänsä biisin, turha odottaa studioon menoa. Läppäri tai kännykkä vain äänittämään. Nyt se on vielä tuore. Studioissa se alkaa vain väljähtyä.

2.4 Lo-fi-äänitteitä

Lo-fi-efekteistä tietoisena on helppo tulkita ja löytää lofimaisuuksia äänitteiltä. Kerron seuraavaksi hieman muutamien lo-fi-äänitteiden taustoista ja nostan esiin niissä kuuluvia lo-fi-efektejä. Tämän lisäksi analysoin, millaisia tuntemuksia äänitteiden lofimaisuudet herättävät minussa. Äänitteitä kuunnellessa voi olla hyvä pohtia, mitä olisi menetetty, jos äänitteet olisivat olla pikkutarkasti siloteltuja ja hiottuja.

2.4.1 Paul McCartney: McCartney (1970)

Jo 60-luvulla pitkän uran The Beatles -yhtyeessä tehnyt Paul McCartney julkaisi vuonna 1970 esikoissooloalbuminsa McCartneyn. Hän aloitti levyntekoprosessin äänittämällä laulu-, kitara-, basso- ja perkussioraitoja kotonaan. (Madinger 2000, 157; Winn 2009, 372). Kotiäänityksissään McCartney käytti Studerin neliraituria (Miles 1998, 571). Päälekkäisäänityksiä McCartney teki Morgan Studiosilla ja EMI-levy-yhtiön Abbey Road studiolla (Miles 2001, 369; Winn 2009, 373–74). Abbey Road Studiolla McCartney äänitti kokonaan biisit Maybe I'm Amazed ja Every Night (Miles 2001, 370). McCartney soitti itse kaikki soittimet levyllä lukuun ottamatta vaimonsa Lindan muutamia lauluraito-

ja (Sounes 2010, 264; Castleman, Podrazik 1976, 186–88). McCartney-albumi ei ole lo-fein mahdollinen esimerkki lo-fista, mutta se on yksin lo-fin esi-isistä siinä mielessä, että se toteutettiin pitkälti kotona ja siinä kuuluu välinpitämättömyys äänitusteknisestä virheettömyydestä. McCartney-albumi on mielenkiintoinen siinä mielessä, että levy on sekoitus selkeitä kotiäänityksiä, täysin studiossa äänitetyjä biisejä ja biisejä, jotka ovat jotain näiden välillä.

McCartney-albumia kuunnellessa tulee tunne, että monet biisit jäävät kesken tai että biisejä on väsäty kiireessä. Tietenkin Paul McCartneyn taidoilla ja kokemuksella kaikki biisit ovat päteviä ja hyväntuuloisia loistavine mccartneymaisine melodioineen. Nopeasti sävelletyt ja äänitetyt biisit antavat musiikille aiemmin mainitsemaani välittömyyden tunnetta. Aivan kuin biisit tuskin olivat kaikki vielä valmiita, mutta ne oli pakko saada narulle. Man We Was Lonely -biisi kirjoitettiin ja äänitettiin levylle yhdessä päivässä (Madinger, Easter 2000, 156).

Biisien tuotanto on hyvin minimaalinen. McCartneyn levyn äänitys oli McCartneyn itsensä mukaan hyvin ”minimum-fi” (Dey 2005). Mitään ihmellisiä tuotantotekniikoita ei käytetty varsinkin, jos levyä vertaa The Beatlesin isompiin tuotoksiin kuten Sgt. Pepper’s Lonely Hearts Club Band -albumiin. Biisit tukeutuvat akustiseen joko kitaran tai pianon sekä lauluun. Pientä kaikua joissain biiseissä kuuluu ja joitain lauluraitoja on tuplattu. Muuten tuotanto on aika piilossa, ja biisit puhuvat puolestaan.

Albumin avausraita Lovely Linda on eniten lo-fi-efekteillä ryödytetty biisi. Biisi on vain neljäkymmentäneljä sekuntia lyhyt biisinpätkä. Biisin lyhykäisyys johtuu siitä, että McCartney äänitti sen vain testatakseen kotiinsa asennettua Studerin neliraituriaan (Madinger, Easter 2000, 154-155). Biisi onkin siis vain testi, mutta siitä huolimatta se julkaistiin levyllä. Lovely Lindan kitarat alkavat biisissä äkillisesti huonosta editoinnista johtuen. Kitarat lopettavat soittonsa eri aikaisesti biisin lopussa. Perkussiiviseksi pohjaksi biisiin ei pääse rummut eikä edes bongot, vaan perkussiot hoituvat taputtamalla kovakantista esinettä paljain käsin. Näiden tuotannon ja esiintymisen epätäydellisyyksien lisäksi Lovely Lindaa tekee lo-fimmaksi epämääräiset ympäristön ja esittäjän äänet. Viiden sekunnin kohdalla kuuluu tarpeeton kitarankielten vingahdus ja lopussa kuuluu McCartneyn naureskelua ja teeskenneltyä nyyhkintää. Käsiperkussioista ja ylimääräisistä äänistä tulee hyvin kotoisa ja intiimi olo, ja biisiä taustoittaa pieni miellyttävä nauhakohina.

Nauhuriin liian kuuma ajettu signaali aiheuttaa fonografista säröä useissa biiseissä. Esimerkiksi Valentine's Day -biisin akustinen kitara ja rummut ovat hyvin säröllä. Särötyminen on erittäin ilmeinen lattiatomia soitettaessa. Sama nauhasärötys kuuluu myös Oo Youn ja Momma Miss American rummuissa sekä Singalong Junkin ja Momma Miss American pianoissa.

Teddy Boy hyppää albumin biiseistä esiin ohuen kuuloisen kitaran ja laulusoundin vuoksi. kitara- ja lauluraidat säröttyvät ajoittain ja kuulostavat hieman middlemäiseksi ahdetuilta verrattuna levyn muihin biiseihin. Kitara ei ole niin soiva ja pehmeä kuin muissa albumin biiseissä. Joko tämä biisi oli äänitetty jotenkin eri tavalla tai sitten sen laulut ja kitarat on ekvalisoitu middlemäiseksi tarkoituksella. Teddy Boy'n basso ja rummut ovat kuitenkin samaa soundimaailmaa kuin muissa biiseissä, mutta hieman tavaton ratkaisu biisissä on panoroida bassorumpu ja tomit vasemmalle ja symbaalit ja virveli oikealle.

McCartney -albumin rikkaus piilee siinä, että levyllä on lo-fin ja hi-fin vastakohtia. Maybe I'm Amazed ja Every Night ovat täysiä studiotuotantoja ja niihin on selkeästi panostettu enemmän äänen- ja soitonlaadullisesti. Erityisesti Maybe I'm Amazedissa, jossa on selkeitä radiohittiaineksia, tämä on ymmärrettävää. Lofimaisuus istuu hyvin, kun yritetään antaa autenttista ja intiimiä tunnelmaa, mutta poppia tehdessä kaupallisuus ja sen mukaiset korkeammat tuotantoarvot voivat olla paikallaan. Pitäisin kuitenkin virkistävänä itse, että radiohittit voisivat olla muutakin kuin vain huippuun hiottuja biisejä.

Päällimmäisenä albumista jää hyvin kotoisa tunnelma. Tämä ei johdu vain useasta akustisesta biisistä, mutta myös siitä, että useimmissa biiseissä kuulu kotiäänityksenomainen laatu. Levyn julkaisuvuonna McCartney sopivasti kuvaili albumia kolmella sanalla: koti, perhe ja rakkaus (Akhtar 2011). Jälkeenpäin McCartney pohti, että nykyajan "hi-tech" perspektiivistä McCartney-albumia katsotaan kunnioituksella (Dey 2005). McCartneyn lähestymistapansa oli albumia äänittäessä hyvin pragmaattinen eikä hän pohtinut hirveästi äänitysteknillisiä asioita äänityksen yhteydessä. Esimerkiksi hän vain laittoi mikin jonnekin rumpujen lähelle ja yksinkertaisesti liikutti sitä, jos vaikka hihat tuli mikrofoniin liian lujaa (Dey 2005). Turha äänitystekniikkaa olikin liikaa pohtia, sillä eivät kuluttajatkaan siitä välittänyt. McCartney-albumi oli yksi vuoden 1970 myydyimmistä levyistä.

2.4.2 Beat Happening: Three Tea Breakfast (1984)

Beat Happeningia pidetään yhtenä ensimmäisistä lo-fi-bändeistä ja bändin perustajaa Calvin Johnson pidetään lo-fi-ikonina (Harper 2004, 246). Äänenlaadullisesti Beat Happeningin levyt parantuivat levy levyttä, mutta soitannollisesti Beat Happening oli lo-fia loppuun asti. Beat Happeningin ensimmäisellä EP Three Tea Breakfast äänitettiin kannettavilla kasettinauhureilla (Harper 2014, 248). Äänenlaatu on sen mukaista.

Three Tea Breakfastin jokaista biisiä varjostaa kasettinauhurin mekaaninen hurina ja nauhakohina. Biisit ovat puolet kohinaa ja puolet kitaranrämpytystä, taputusta, naputusta ja laulua. Tämän lisäksi nauha on särötynyt. Three Tea Breakfast kuulostaa myös täysin miksaamattomalta, koska soundi koko levyllä on hyvin tuhnuinen. Toisaalta jos levyille olisi nostettu yläpäättä, sieltä todennäköisesti olisi noussut vain lisää kohinaa esiin.

Rumpuja biiseillä ei ole, mutta niitä korvaa joko rumpukapuloiden paukuttaminen lattiaan tai rytmikäs taputus. Kitara on pitkälti epäviireinen, mutta ei niin epäviireinen kuin Calvin Johnsonin laulut, joilla on selkeitä hankaluuksia löytää puhtaita säveliä.

Jos Three Tea Breakfastilla ei tunnu olevan tarpeeksi tuhnuisuutta ja häiriötä, niin onneksi levyn avausbiisi In My Memory alkaa jonkinlaisella julkisella paikalla äänitetyllä ambienssilla, jolla kuuluu etäistä lähi-itämaista kansanlaulua, ja levyn viimeinen biisi Don't Mix The Colors loppuu suhruiseen japaninkieliseen kuulutukseen

Three Tea Breakfastin melodiat ovat miellyttäviä, jotka penetroituvat kaiken ääniteknillisen suhrun läpi. Sanoituksellisesti biisit ovat hyvin naiiveja ja huolettomia, mikä yhdistyy sujuvasti levyn letkeään esteetikkaan.

Three Tea Breakfast kuulostaa siltä kuin se olisi vain suuntaa antava demo siitä, miten uudet biisi-ideat menevät. Sitä Three Tea Breakfast ei kuitenkaan ole, vaan se on lopullinen tuote itsessään. Tunnelma levyllä on kuin kolme kaverusta vain hengaisivat ja jammailisivat keskenään. Jos levy olisi tehty studiossa, se olisi heti huomattavasti steriilimpi. Three Tea Breakfastia kuunnellessa alkaa hymyilyttää, koska se on samaan aikaan amatöörimaiselta ja vakavasti tehdyltä. Beat Happening halusi tehdä levyn juuri tuona hetkenä, sillä hetkellä saatavilla olevilla välineillä, ja he saivat kaapattua juuri oikeanlaisen energia biiseihin

2.4.3 Guided by Voices: Bee Thousand (1994)

Guided by Voices perustettiin vuonna 1983. Se oli 1990-luvulla yksi arvostetuimpia lo-fi-genren bändejä. Guided by Voices henkilöity Robert Pollardiin, joka on bändin perustaja, pääasiallinen biisintekijä, laulaja ja ainoa bändin jokaisessa kokoonpanossa mukana ollut jäsen. Guided by Voicesin ensimmäiset julkaisut äänitettiin ammattimaisessa studiossa, mutta myöhemmin he siirtyivät äänittämään albuminsa itse. (Harper 2014, 281). Robert Pollard itse kertoo päätöksen äänittää levyt itse kummunneen siitä, kuinka Guided by Voicesin ensimmäinen studiossa äänitetty levy kuulosti hänestä steriililtä ja keskivertoiselta (Woodworth 2006, 17–18). Steriilin ja keskivertoisen levyn tekemistä kannattaa välttää.

Bee Thousand on Guided by Voicesin seitsemäs albumi. Pollardilla oli vaikeuksia saada biisejä aikaiseksi levyille, joten hän rakensi uusia biisejä vanhoja yhdistelemällä (Woodworth 2006, 23–25). Vain muutama kappale Bee Thousandilla oli täysin uusi. Bee Thousandia äänitettiin neliraiturilla (ilmeisesti Tascam Portastudiolla) ja kannettavilla kasettinauhureilla bändin jäsenten kellareissa ja autotalleissa. Levylle on käytetty vanhojen biisien demoäänitteitä, joista vanhimmat olivat 1980-luvun alkupuolelta. (Woodworth 2006, 28.) Demoja joko yhdisteltiin tai niiden päälle äänitettiin uusia raitoja. Pollard tahtoi uuden levyn kuulostavan soundiltaan Beatlesin bootleg-äänitteeltä (Woodworth 2006, 28). Levy äänitettiin mahdollisimman vähillä ostoilla, mikä johti siihen, että yhden biisin äänittämiseen meni suunnilleen puoli tuntia. Levyn biisejä ei myöskään harjoiteltu ennen levyn äänityksiä. (Woodworth 2006, 21.) Bee Thousand äänitettiin kokonaisuudessaan kolmessa päivässä (Woodworth 2006, 77).

Bee Thousand koostuu kahdestakymmenestä verrattain lyhyestä kappaleesta. Niiden pituudet ovat pitkälti yhden ja kahden minuutin välillä. Kuten McCartney-levyllä Bee Thousandin biisit vaikuttavat enemmänkin biisien pätkiltä kuin kokonaisilta biiseiltä. Bee Thousandin tapauksessa levy rakentuu aidosti vain biisien pätkistä, mutta siitä huolimatta biisit tuntuvat usein jäävän keskeneräisiksi. Biisien editointi eri biiseistä ja eri äänitteistä luovat levyn lopputulokseen odottamattomia käännteitä.

Pollardilla oli selkeä tavoite vältellä liian kauniin kuuloista lopputulosta Bee Thousandilla. Pollard kertoo, että jos jokin biisi kuulosti liian poppimaiselta, hän alkoi mokailla tahallaan, lisäsi siihen jonkin pitkän drone-äänen tai upotti biisin kaikuun. Alien Lanes -levyllä Pollard jopa lisäsi raidallisen kuorsausta yhteen biisiin. (Woodworth 2006, 32.)

Bee Thousand kuulostaa käytännössä miksaamattomalta. Levyn äänenlaatu on hyvin suhruinen. Raitojen tasotkin ovat monissa biiseissä hakusessa. Rummut ovat usein kadoksissa jossain taustalla. Queens of Cans and Jars -biisissä saa oikein pinnistellä, että saako bändin alle hukkuvasta laulusta mitään selvää.

Eri tilanteissa äänitettyjä versioita biiseistä on leikattu toistensa kanssa aika töksähtävästi. Kun Hardcore UFO's -biisi vaihtaa kohdassa 0:52 kesken osien välistä siirtymää toiseen versioon biisistä, biisin päälle dubattu vasemmassa kanavassa soiva sähkökitara katoaa hetkeksi siirtymässä, mutta ottaa kuitenkin hieman epävarmasti kiinni biisistä taas muutaman sekunnin päästä. Toinen erittäin mielenkiintoisella lopputuloksella yhteen editoitu biisi on Tractor Rape Chain. Biisi alkaa akustisella kitaralla, joka soittaa biisin sähkökitarariffiä. Tämä osuus kuulostaa selkeästi vanhalta akustiselta demolta. Kohdassa 0:17 alkaa tyhjästä uusi bändiäänitys ja vanha akustinen kitara -demo katoaa. Leikkaus olisi voinut olla välttävän hyvä, mutta täysin epäonnistuneen ja tönkön siitä tekee se, että bändin aloitus on hyvin epävarma. Tämän lisäksi bändin vire heittää alun akustisesta kitarasta. Bee Thousandilla editoinnit eivät tapahdu vain eri äänitteestä toiseen, vaan joissakin tapauksissa kaksi toisistaan täysin irrallista äänitettä on asetettu hetkeksi soimaan päällekkäin. Näin tapahtuu esimerkiksi Mincer Ray -biisissä kohdassa 1:04, kun kesken biisin alkaa kuulua keskustelua ja kitaran ääniä.

Bee Thousand tihkuu esiintymisen epätäydellisyyksiä. Yleisesti soiton taimi heittelee kaikissa biiseissä ja vireet eivät ole usein ihan kohdillaan. Ester's Dayssä oikean kanavan kitara on aloittamassa soittoa liian aikaisin kohdassa 0:38 ja Kicker Of Elvesin kohdassa 0:27 kitaran, laulun ja perkussion välinen taimi hajoaa hetkeksi täysin. Epäviereisyyksiä puolestaan löytyy esimerkiksi I Am a Scientistin vasemmassa kanavassa 1:04 alkavassa kitarassa sekä The Goldheart Mountaintop Queen Directory -biisin nokkahuilu on aivan eri vireessä muuhun bändiin nähden.

Bee Thousand on täynnä nauhurin toiminnasta ja käytöstä johtuvia fonografisia epätäydellisyyksiä. Nauhakohina vallitsee kaikissa biiseissä. Sähköhäiriösurinaa kuuluu äänitteiden hiljaisissa kohdissa. Hot Freaksin oikeassa kanavassa kuuluu korkeata sähköistä ininää koko biisin läpi. I Am A Scientistin laulupätkien väleissä nousee aina esiin kummallista sähköistä surinaa. Mincer Rayssa voi kuulla lauluraidan äänityksen alkavan yhtäkkiä yltyvän nauhakohinan perusteella 15 sekunnin kohdalla. Wowia ja flutteria kuuluu erityisesti hiljaisemmissa akustisissa biiseissä kuten Yours To Keepissä

ja Awful Blississä. Kaikki biisit ovat myös enemmän tai vähemmän fonografisen nauhasärötyksen uhreja.

Jonkin verran ulkoisia häiriöääniä on ujututtanut mukaan biiseihin. You're Not an Airplane päättyy heinäsiirkojen sirkutukseen, ja Awful Blississä kuuluu kesken biisin kaksi niiskutusta. Harvemmin kuultua drop-out-efektiä kuulee Hardcore UFO's biisissä heti alussa ja uudestaan vasemmalla soivalla kitararaidalla kohdassa 1:22.

Guided by Voices suosi hyvää energiaa yli hyvän soitannollisen ja teknisen lopputuloksen ja jopa toivoivat, ettei äänityksen lopputuloksesta tullut liian kaunista. Bee Thousand on hyvä esimerkki tästä asenteesta. Vaikka teknisiä ja soitannollisia puutteita on levyllä runsaasti, ei voi kieltää, etteikö biiseissä olisi hyvää energiaa. Ja jos meininki on äänityksellä hyvä, vaikka siellä olisikin mokia ja surinaa, niin sitten äänitys on hyvä.

2.4.4 Huomaamaton lo-fi: Mac DeMarco, Beck, Sufjan Stevens

Bee Thousandilla ja Three Tea Breakfastilla, kuuluu useita lo-fi-efektejä. Lo-fiksi voidaan kuitenkin laskea myös musiikki, jossa on rajallinen määrä lo-fi-efektejä ja vain sen äänityksessä tai muualla tuotannossa ollaan toimittu lo-fisti. McCartney-albumi kuuluu siihen osastoon, jossa lo-fi-efektejä on vähän eivätkä ne aina ole vahvasti esillä.

Mac DeMarcon vuonna 2012 julkaistu 2-albumi on äänitetty DeMarcon asunnossa nauhalle. Hän käytti edullisia Shuren mikrofoneja. DeMarco kertoo, että hän käytti halpoja kirpputorilta ostettuja nauhakeloja, mikä johti soundin ohentumiseen ja särötymiseen. DeMarco käyttää myös paljon varispeed-efektiä. (Benn, Mamana 2017.) Varispeed on nauhurien ominaisuus, jolla voi muuttaa äänityksen sävelkorkeutta ja nopeutta eli se aiheuttaa taajuuden modulointia. (Sweetwater 2000). Vaikka DeMarcon soundissa on selkeitä lo-fi-efektejä, äänenlaatu on kuitenkin niin hyvä, ettei musiikkia miellä suoraan lo-fiksi.

Toinen esimerkki on Beckin yksi tunnetuimmista hiteistä Loser (julkaistu 1993). Biisin äänitysbudjetti oli 200 dollaria ja se äänitettiin Beckin tuottajan keittiössä (Rolling Stone 2011). Biisin lopullinen versio luotiin kuudessa ja puolessa tunnissa (lukuun ottamatta paria pientä päällekkäisäänitystä kuukausia myöhemmin). Tuossa ajassa Beckin tuottaja kasasi biisin pohjan ja Beck kirjoitti sanat ja äänitti ne (Torrence, Sharp 2004, 4:26; Palacios 2000, 72-73). Lo-fi-efektejä on vaikea löytää Loserista, ellei laske Beckin lais-

kaa vokalisointia esiintymisen epätäydellisyydeksi. Samoin kuin DeMarcon 2-levyllä äänenlaadullisesti biisissä ei ole mitään vikaa. Biisi tosin kasattiin pitkälti sampleista, joten äänitysteknillisesti siinä ei ollutkaan paljon mahdollisuuksia mennä vikaan. Biisi tuotettiin kuitenkin lo-fi-hengessä liikoja pohtimatta.

Kolmas lo-fisti tuotettu mutta ei lo-filta kuulostava esimerkki on Sufjan Stevensin albumi Michigan (julkaistu 2003). Michigan kuulostaa todella herkältä ja pikkutarkasti äänitetyltä. Michiganin soundi on kuitenkin luotu lo-fimaisesti DIY-tyyliin. Koko albumi on äänitetty kahdella Shure SM57 -dynaamisella mikrofonilla ja yhdellä AKG C1000-kondensaattorimikrofonilla eli erittäin huokeilla mikrofoneilla. Stevens kutsuu jopa itsekin C1000:tta universumin huonoimmaksi mikrofoniksi. Sen sijaan, että albumi olisi äänitetty standardilla 44,1kHz-näytteenottotaajuudella, Stevens äänitti sen 32kHz:llä. Äänittämiseen Stevens käytti halpaa Rolandin VS-880EX -digitaalista studiotyöasemaa. Äänityksensä hän siirsi tietokoneelle Pro Tools -audiotyöskentelyohjelmaan raita kerrallaan käyttäen VS-880EX:n 3,5mm ulostuloja, minkä jälkeen hän asetti raidat kohdilleen silmänvaraisesti. Stevens miksasi levyn AKG K 240 DF -kuulokkeilla eikä käyttänyt ollenkaan kaiuttimia. (Roberts 2009.) Stevens käytti hyvin epäammattimaisia työskentelytapoja ja halpoja laitteita, mutta se ei estänyt sitä, etteikö lopputulos kuulostaisi herkältä ja hyvin tuotetulta. Lopullinen tuote ei kuulosta pientä taustasuhinaa lukuun ottamatta melkein ollenkaan lo-filta, mutta sillä olisi ollut kaikki mahdollisuudet olla hyvinkin lo-fia. Kaksi vuotta Michiganin jälkeen julkaistu ja samaan tyyliin tuotettu Illinois on metacritic.comin mukaan vuoden 2005 parhaiten arvosteltu levy (Metacritic.com, www).

Stevensin äänittämisestä mainitsen vielä esimerkin hänen vuoden 2015 albumista Carrie & Lowell. Carrie & Lowell oli pitkälti äänitetty studioilla ja työhuoneilla, mutta levyn kansiteksteissä kerrotaan, että joitain osia siitä oli äänitetty iPhoneella hotellihuoneessa. Carrie & Lowelillakin kuuluu taustakohinaa joissain biiseissä, mutta muuten se kuulostaa erittäin hyvin äänitetyltä, ja voi olla vaikea kuulla, mitä osia on äänitetty iPhoneella ja mitä ei.

3 Avaruuspanterin mökkiäänitykset

Helmikuussa 2019 kävin yhtyeeni Avaruuspanterin kanssa äänittämässä yksitoista biisiä bändimme laulaja/kosketinsoittajan William Häggblomin perheen mökillä Rymättylässä. Talo on perinteinen ja vanha punamullan värinen mökkirakennus veistettyine

hirsineen ja se sijaitsee Rymättylän saaristossa merenrannalla. Biisit tein Williamin kanssa yhdessä.

Valitsimme mökin äänityspaikaksemme, koska tahdoimme äänittää levyn omin avuinemme ja omassa rauhassa. Olimme äänittäneet yhden biisin studiossa vuonna 2017 syksyllä, ja meille jäi tuosta kokemuksesta osittain negatiivinen fiilis. Studiossa aikatauluja on tärkeää pitää yllä ja ympäristö on usein hyvin klininen. Studiossa tunnelma ei ole rento ja luova vaan tunnelma muistuttaa enemmän töissä olemisesta. Mieluummin siis teimme mökistä studion ilmaiseksi kuin maksaisimme saadaksemme äänittää studiossa huonolla fiiliksellä.

Käyttämämme äänityskalusto oli minun. Olen muutaman vuoden hankkinut äänityskalustoa tarkoituksena äänittää musiikkia omavaraisesti. En tahdo olla riippuvainen muiden tiloista ja laitteista, vaan haluan olla vapaa äänittämään bändejä silloin, kun itseäni huvittaa. Tätä projektia ennen en ole päässyt käyttämään kalustoani täydellä potentiaalilla, joten olin innoissani, kun siihen kerran oli mahdollisuus.

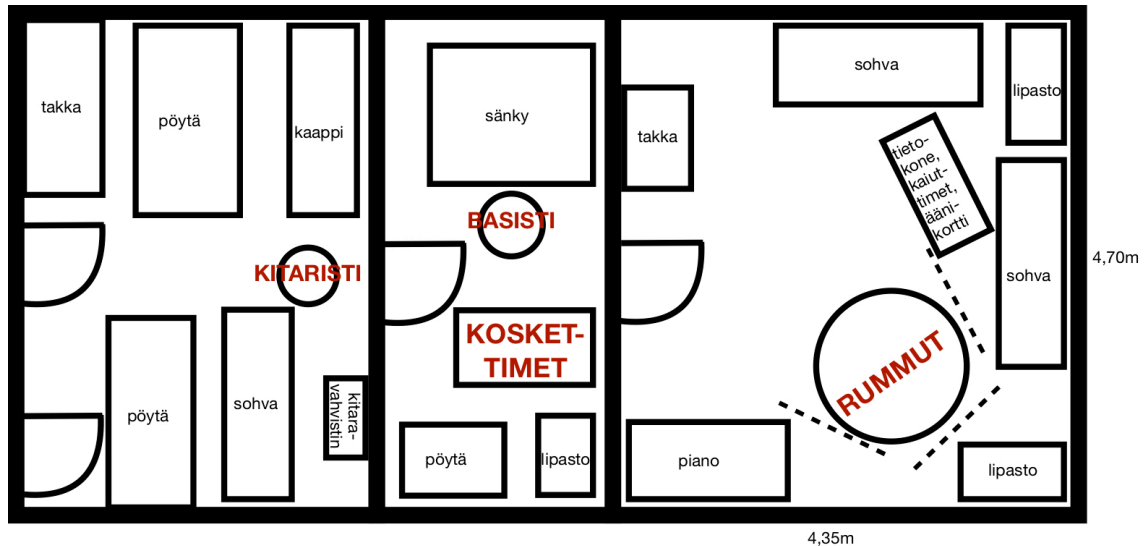
Tarve tehdä työtä omilla ehdoilla ammattimaisen studion ulkopuolella on oiva alusta lo-fi:lle. Suurin osa Avaruuspannterin mökillä äänittämistä biiseistä kuuluvat 'lo-fisti tuotetun muttei erityisen lo-fin kuuloista' -kategoriaan. Epälo-fia tuotannossa on esimerkiksi 16-raidan moniraitaäänitys, rumpujen mikitys kymmenellä mikillä ja digitaalisesta äänityksestä johtuva lo-fi-efektien eliminointi äänitysvaiheessa. Lo-fin siitä tekee äänityskaluston edullisuus, epäpätevä äänitystila, jälkituotannossa toteutetut lo-fi-efektit, editoinnin minimointi (soiton pitäminen sellaisenaan virheistä huolimatta) ja suurpiirteinen miksaus.

3.1 Äänityssessiot

Äänitimme koko bändin samaan aikaan, jotta saisimme eloa ja vuorovaikutusta soittoon. Liveäänitys myöskin nopeutti äänitysprosessia vähentämällä päällekkäisäänityksiä. Bändin kokoonpano oli rummut, sähköbasso, sähkökitara ja sähköurut. Lauluja ja perkussioita äänitimme erikseen myöhemmin.

Äänitykset suoritettiin kolmessa huoneessa. Ensimmäisessä huoneessa äänitettiin sähkökitara, toisessa huoneessa koskettimet ja sähköbasso ja kolmannessa rummut. Rumpuhuoneessa olivat myös tietokone, äänikortti ja kaiuttimet. Huoneissa oli paljon

puisia huonekaluja. Seinät olivat puiset ja tapetoidut. Lattiat olivat vanhat lautalattiat ja akustiikka oli huoneissa enimmäkseen miellyttävä. Akustointia parannettiin vain hieman rumpuhuoneeseen. Akustoinnista kerron lisää kappaleessa 3.1.2.

Kuva 2. Soittajien asettuminen kolmeen eri tilaan. Kuva havainnoi myös kalusteiden runsautta huoneissa. Rumpuhuoneen mitat olivat 4,35 x 4,70 metriä. Rumpujen ympärillä oleva katkoviiva havainnoi rumpujen ympärille vaaterekeistä ja molton-verhosta rakentamaamme akustiikkasermiä. Kuvan mittasuhteet ovat suuntaa antavia.

Äänitykset hoidettiin digitaalisesti, sillä se on vaivattomin ja halvin tapa äänittää ja tehdä äänen jälkikäsittelyä. Avaruuspannterin sessioissa äänitin kuuttatoista raitaa kerralla, joten kuusitoista raitaa äänittävä nauhuri voi tulla hyvinkin kalliimmaksi kuin tietokone, äänikortti ja ADAT -yhdistelmä.

3.1.1 Äänitystövälineet

Äänityksessä käytetty kalusto oli hintaluokaltaan enimmäkseen edullisen puolella. Kallein mutta myös olennaisin äänityksessä käytetty laite oli viisi ja puoli vuotta vanha MacBook Pro Mid-2012 -tietokoneeni, jonka muistin määrää oli nostettu 16Gb:iin ja HD-koval levy vaihdettu SSD-kovallevyyn. Äänitysohjelmana käytin Logic Pro X -digitaalista audiotyöasemaa. Käytetyt kompressorit ja ekvalisaattorit ovat pitkälti Logic Pro X:n mukana tulleet omat plug-init, mutta käytin myös pari maksullista Wavesin ja SoundToysin plug-inia. Tästä eteenpäin merkitsen hinnat käyttämäni äänityskalustoon selkeyttäakseni, kuinka edullisia tarvikkeeni olivat. Kalliit vintage-mikrofonit eivät ole

pakollisia laadukasta äänitystä varten, vaikka niin helposti luullaan. Kuten aiemmin mainitsin, kalustoni on edullista, mutta ei kuitenkaan aivan halvimmista halvinta. Kalustoa oli myös enemmän kuin lo-fissa perinteisesti käytetään, joten vähemmälläkin olisi pärjätty.

Äänikorttina käytin Focusrite Saffire Pro 40:ä (389€), joka on hinta/laatuluokaltaan erittäin mainio kahdeksankanavainen äänikortti. Tämän lisäksi käytin Focusrite Octopre MK2 Dynamic -ADAT:a, joka mahdollisti kahdeksan lisäraidan äänittämisen. Uutena laite olisi ollut aika tyyris (n. 600€), mutta sain sen uudenveroisenä käytettynä hintaan 350€. Muusikoiden.net on oiva paikka löytää arvokastakin tavaraa käytettynä hyvään hintaan. Erillisiä etuasteita tai muita hardwarea ei käytetty äänityksissä lukuun ottamatta kahta milleniumin di-boxia (35€/kpl). Valinnaisena lisänä otimme mukaan myös Yamaha HS7 -monitorini (198€/kpl), koska on kivampi fiilistellä äänitysten tuotoksia kaiuttimilla kuin kuulokkeilla. Nämä eivät kuitenkaan ole pakollisia äänitysten kannalta.

Äänityksissä käytettyjä dynaamisia mikrofoneja olivat herttasuuntakuvioiset Shure SM58 (99€), Shure SM57 (99€), Sennheiser MD421-II (389€) ja Audix D6 (199€) -mikrofonit sekä hyperkardioidisuuntakuvioiset Beyerdynamic M201TG (195€) -mikrofonit. Käytetyt kondensaattorimikrofonit olivat herttakuvioiset AKG C 451 (229€) ja Oktava MK 012-01 MSP2 stereopari (299€, 140,50€/kpl. Näiden lisäksi käytössä olivat kasikuvioiset nauhamikrofonit Golden Age Project R1 MK3 (200€) ja kaksi kappaletta the t.bone RB 500 (99€)-mikrofonia. XLR-johdot olivat kaikki thomann.comin halvimpia sssnake-johtoja, joiden hinnat olivat kymmenestä eurosta alaspäin.

3.1.2 Soittimet, akustointi ja mikitys

Äänityksissä käytetty rumpusetti oli sekoitus monenlaisia merkkejä ja materiaaleja. Vintage-fiilistä soundiin toi 70-luvun 22x14-tuumainen Beverleyn bassorumpu, suomalaisuutta tuoreet Kumun 16-tuumainen lattia- ja 12-tuumainen räkkitori, ja perinteisyyttä edullinen Ludwigin 14x6,5-tuumainen Supralite-metallivirveli.

Rumpuja äänittäessä akustoinnin tarpeellisuutta pohdin enemmän. Äänityshuone oli 4,7 metriä pitkä ja 4,35 metriä leveä. Korkeutta huoneella oli 2,4 metriä. Huoneessa oli runsaasti heijastuksia vähentäviä erilaisia muotoja kalusteiden suuresta määrästä johtuen. Olin kuitenkin hieman vainoharhainen mahdollisten heijastumien aiheuttamista vaiheongelmista, joten teimme oman diy-akustiikkasermin rumpujen ympärille. Ase-

timme rumpujen sivuille ja taakse 14,99€-hintaiset IKEA:n vaaterekit ja niiden päälle heitimme 6x3-metrisen molton-kankaan (85€). Akustiikkasermi oli varman päälle pelaamista eikä siis välttämätön, sillä huone ei ollut kaikuisa alunperinkään. Neljän vuoden koulutus musiikin tuottamisessa ”pelotteli” minua mahdollisista huoneen aiheuttamista vaiheongelmista. Rakentamamme sermi on kuitenkin erittäin halpa ja helppo liikuteltava tapa akustoida mitä vaan tiloja. Tulen varmaan käyttämään samanlaista järjestelyä joskus tulevaisuudessa. Olennaista akustiikalle oli asettaa villamatto lattialle katon ja lattian välisen tärykaiun estämiseksi, sillä huoneen katto oli tasainen eikä huoneessa ollut mattoa.

Rumpujen mikityksessä painotettiin paljon, ehkä liikaa, virvelirumpua. Bassorumpu äänitettiin vain Sennheiserin 421 -mikrofonilla. Asetin mikrofonin noin puoliväliin bassorummun sisään. Rummuissa ei ollut etukalvoa paitsi yhdessä biisissä, jolloin mikrofoni oli rummun ulkopuolella lähes kalvossa kiinni. Virvelissä oli yläkalvossa Shuren SM57 tuomaan napakkuutta ja AKG 451 tuomaan pehmeyttä virveli soundiin tarpeen mukaan. Virvelin alakalvossa oli Shure SM58. Räkkitomissa käytin Beyerdynamicin M201TG -mikrofonia ja lattiatomissa Audixin D6 -mikrofonia. Käytännössä käytin vain yhtä overhead-mikrofonia noin metrin verran virvelistä ylöspäin, mutta koska minusta tuntui, että ridesymbaali jäi liian hiljaiseksi, asetin riden lähelle toisen mikrofonin. Overhead ja ride -mikrofoneina käytin Oktavan 012 -mikrofoneja. Halusin myös hieman huoneen soundia mukaan rumpusoundiin, joten asetin noin puolentoista metrin päähän bassorummusta blumlein-asetelmaan kaksi t.bone RB 500 -mikrofonia.

Kuva 3. Rumpujen äänityshuone. Nukkumapaikkani Rymättylän äänitysreissulla oli vasemmalla olevalla vaaleanvihreällä sohvalla.

Kitaroiden äänitys oli sekoitus huippulaatuista kitarakamaa ja vanha ja edullista. Soittimet olivat edullisia muutaman sadan kitaroita. Soitin Squier Jaguaria, Fernandesin Mustang-kopiota 1970-luvun loppupuolelta ja Danelectron 12-kielistä sähkökitaraa. Kitarapedaaleja oli halvemmasta ja kallimmasta hintaluokasta, Bossista Strymoniin.

Kitaravahvistimena oli perinteinen ja luotettava vaihtoehto Vox AC30. Äänitin sen kahdella mikrofoniilla: Shure SM57:lla ja Golden Age Projects R1 MK3:lla. SM57 on hyvä perusvaihtoehto, mutta hieman terävä, joten hain pehmeämpää vaihtoehtoa Golden Age Projectsin nauhamikillä. Vahvistin oli ahdettu olohuoneen sohvan taakse omaan nurkkaukseensa. Koska vahvistimen ja rumpujen välillä oli yksi kokonainen huone, oli vuoto rumpumikrofoneihin minimaalinen.

Kuva 4. Kitaranurkkaus puisen sohvan selkämyksen takana. Tilan veivät pitkälti lukuisat kitarapedaalit ja kitarat, joten soitto tapahtui vasemmalla vilahtavassa oviaukossa.

Sähköbasso soitettiin suoraan linjaan. Tämä täysin mitätöi mahdollisen basson vuodon muihin mikrofoneihin. Bassossa käytettiin aidon vahvistimen sijaan Logic Pro X:n mukana tulleita bassovahvistinmallinnuksia. Koskettimet soitettiin myös suoraan linjaan. Kosketinsoittaja käytti Yamahan Reface YC -kosketinsoitinta, joka mallintaa mainiosti vanhoja sähköurkuja. Tämän lisäksi hän soitti oman tietokoneensa kautta Logic Pro X:n omaa mellotron-mallinnusta.

Laulut äänitimme myöhemmin kosketinsoittajamme olohuoneessa Helsingissä. Äänitimme siellä myös tamburiineja ja lehmänkelloja. Näissä äänityksissä käytimme kitara-vahvistimen äänityksessään käyttämäämme Golden Age Projectin R1 MK3 -mikrofonia.

3.1.3 Äänitysprosessi ja äänitysten lopputulos

Äänitimme biisejä kuusi päivää bändinä. Pyrimme siihen, että saisimme mahdollisimman täydellisiä ottoja, jotta tarvetta editoinnille ei olisi ja soitto kuulostaisi eheältä. Otimme biiseistä 4-10 ottoa riippuen biisistä. Parin ensimmäisen otton jälkeen ei usein parantumista tullut ja jotkut biisit onnistuivat yhdellä otollakin hyvin. Kun ollaan äänittämässä, helposti tulee otettua kunnolla ottoja ”kaiken varalta”. Vähemmälläkin siis pärjää hyvin. Olisimme olleet äänitysten kanssa nopeammin valmiita, jos olisimme luottaneet ensimmäisiin ottoihin enemmän.

Bändin pohjaäänitysten jälkeen tulimme kahteen otteeseen vielä kosketinsoittajan kanssa uudestaan Rymättylään soittamaan kitara- ja kosketinpäällekkäisäänityksiä. Lisäsimme myös muutamiin biiseihin rumpuhuoneessa ollutta pianoa. Pianoa ei ehkä koskaan ole viritetty, ja se on vieläpä ollut huoneessa, jonka lämpötila vaihtelee vuodenaikojen mukaan. Piano oli siis aika tarkalleen puolikkaan sävelaskeleen epävireessä. Onneksi kosketinsoittaja osasi soittaa osansa hyvin myös puolisävelaskeleen päästä alkuperäisistä sävellajeista. Soundi pianossa oli kuitenkin mainio. Sitä oli pakko käyttää.

Muutaman viikon päästä, kun äänitykset oli hoidettu Rymättylässä, aloimme äänittää lauluja Avaruuspannterin kosketinsoittajan asunnon olohuoneessa Helsingissä. Huone oli hieman kaikuisa, mutta emme alkaneet akustoimaan sitä mitenkään. Asetimme mikrofonin keskelle noin 25 neliöistä huonetta ja lauloimme osiamme vuoroissa. Tässä otimme useampia ottoja tarkoituksena, että ottoihin tulisi hyvä fiilis eikä niitä olisi tarve viritellä jälkituotannossa. Huoneen kaiku kuuluu hieman äänityksissä, mutta se on vain miellyttävä pieni huoneen tuoma lo-fi-efekti. Perinteisesti laulut äänitetään mahdollisimman kuivana.

Äänitysten äänenlaatu oli todella hyvä, eikä matalasta budjetista, edullisista välineistä ja diy-mentaliteetista huolimatta äänitysten tuloksia erottaisi lo-fiksi. Ei ihme sinänsä, koska nauhaäänityksiin jääneet suhinat ja rohinat eivät enää vaivaa digitaalisessa

maailmassa. Suvaitsimme esiintymisen epätäydellisyyksiä äänityksissä. Esimerkiksi pieniä soittajien time-mokia ja laulujen pieniä epävireisyyksiä jäi lopulliseen tuotteen. Ilman studiota pystyy tekemään siis erittäin laadukkaita äänityksiä. Lo-fi-estetiikkaa kuitenkin puuttui äänitysten jälkeen, joten lisäsimme sitä jälkituotannossa.

3.2 Jälkituotanto

Jälkituotannossa editointiin en käyttänyt paljoa aikaa. Käytin pitkälti viimeisintä bändinä soitettua ottoa kaikissa, enkä alkanut kasaamaan mitään täydellisiä ottoja pikkupalasista. Joitain pieniä kohtia saatoin ottaa jostain muista otoista, mutta nämä paikat ovat harvassa ja niihin liittyi jokin hyvin huomattava virhe, kuten esimerkiksi väärä ääni. Pieniä esiintymisen epätäydellisyyksiä jätin jälkeen, mutta niitä tuskin kuuntelija huomaa. Muita ei-fonografisia epätäydellisyyksiä ei äänityksissä ilmene.

Fonografisia epätäydellisyyksiä ei ole, koska ne ovat rajoittuneet pitkälti magneettinauhateknologiaan ja äänitimme digitaalisesti. Joissain kohdissa on hieman kuultavissa, kuinka rumpalin liian kova bassorummun isku aiheuttaa signaalipiikin, mikä aiheuttaa digitaalista säröttymistä, mutta näitä paikkoja ei ole paljon ja ne katoavat muun soiton joukkoon helposti.

Lo-fi-efektejä pitää kuitenkin olla ja fonografiset epätäydellisyydet ovat mielestäni kuitenkin miellyttäviä, joten niitä voi helposti ja halvalla jäljitellä digitaalisestikin. Käytin jälkituotannossa erillisillä raidoilla ja myöskin master-ulostulossa runsaasti Wavesin J37 -kelanauhuriemulaatiota. Waves J37 on mallinnus Beatlesiäkin äänittäneestä Abbey Road Studion historiallisesta Studer J37 -neliraiturista. Tästä yhdestä muutamalla kymmenellä eurolla hankkimastani plug-inista sain monia toivomiani lo-fi efektejä. Väärustin kaikkia biisejä hitaasti huojuttamalla äänenkorkeutta J37-pluginin tarjoamalla wow-nupilla. Tämä toi eloa liian staattisen kuuloksiin äänitteisiin. Tämän lisäksi J37-pluginista sain fonografista nauhasärötystä nostamalla sen saturaationuppia ja sisäänmenovolumia. J37-pluginin särötysmahdollisuuksia käytin myös jonkin verran rummuissa ja vähemmissä määrin muissa soittimissa biisistä riippuen.

Kuva 5. Mainio Wavesin J37 nauhamallinnus -pluginin graafinen esitys. Kuvassa näkyy, millaiset asetukset ovat rumpubussissa yhdessä äänitetyssä biisissä. J37 tuo soundiin magneettinauhan rouheutta ja pehmeyttä. Kuvassa näkyy myös oikeassa alakulmassa delay-osasto, jota käytin myös useassa biisissä.

Toinen suuressa käytössä ollut plugin, joka on alan ammattilaistenkin suosima, on Soundtoysin Devil-Loc Deluxe -Limiter. Kompresointi ja limitointi ovat molemmat laskehtavissa äänen vääristämiseksi eli yhdeksi lo-fi-efektiksi. Nämä ovat tietenkin aivan yleisiä välineitä jälkituotannossa, mutta itse käytin niitä niin runsaasti, että ne ovat lähes efektinomaiset. Käytin Devil-Loc Deluxea melkein joka raidalla. Rummuissa efekti on kuuluvain, jossa se tuottaa räjähtävän rumpusoundin. Koska perinteinen kompresointi ei tuonut kitaroihin tarpeellista napsakkuutta, lisäsin Devil-Loc Deluxea siihenkin. Bassosoundissa Devil-Loc Deluxella on erityisen tärkeä osa soundin luomisessa. Devil-Loc Deluxessa on myös 'crunch'-nappi, joka säröttää myös, joten kunnolla limitoimalla

ja säröttämällä sähköbassoa tällä pluginilla, sain helposti stydin bassosoundin. Särötäminen on hauskinda ja yleisintä signaalin vääristämistä, joten sitä ei tunnu voivan koskaan tehdä tarpeeksi soundeille. Käytin Devil-Loc Deluxen ja J37:n lisäksi vielä SoundToysin Radiatoria, josta sai hyvin hellää äänen saturointia ja jota käytin paljon rummuissa ja lauluissa, sekä Decapitoria, jolla saatoin säröttää joissain kohdissa rumpusoundeja.

Miksaus on pitkä ja uuvuttava prosessi ja siksi tein sen suurin vedoin perfektionismia välttäen. Soundin luominenhan on miksausta, joten jälkituotannossa tekemäni särötykset ja limitoinnit ovat osa sitä. Voluumien tasot etsin nopeasti. Kompressointia tein rankasti kaikelle, missä ei limitointia jo valmiiksi ollut. Ekvalisoinnit heitin kasaan pikaisesti. Leikkasin muutaman ärsyttävän taajuuden tarpeen mukaan ja muuten tein pieniä ja suuripiirteisiä liikkeitä äänityksen lopputulosta kunnioittaen. Ammattilaisen korvaan miksausukset varmasti kuulostavat hieman sotkuisilta ja liian massamaisilta, minkä kanssa olen samaa mieltä, mutta toisaalta ne kuulostavat minusta myös autenttisilta ja napa-koilta. Siihen, mihin itse on tyytyväinen, on tyydyttävä. Minulla on usein tapana helposti jäädä vatvomaan jotain pieniä asioista tuotannoissa ja miksausuksissa, mutta tässä projektissa pyrin välttämään sitä. Joku pitempään alalla ollut konkari olisi voinut varmasti tehdä helposti koko tuotannosta radioystävällisemmän, mutta sitä halusin välttää.

3.3 Lo-fisti lo-fin kuuloinen 'Luultiin, että laskettiin mutta noustiin'

Tein Avaruuspannterin kosketinsoittajan Williamin kanssa vielä myöhemmin keväällä kokeilun äänittää nopeasti lo-fi-tyyliin biisi, jonka lopputulos on myös kieltämättä erittäin lo-fi esteettisesti ja täynnä lo-fi-efektejä. Tämä biisi kulkee nimellä 'Luultiin, että noustiin, mutta laskettiin'.

Biisi tehtiin ja äänitettiin neljässä tunnissa. Biisin äänityksessä käytettiin kahta mikrofoonia. Golden Age R1 Mk3 -nauhamikrofonilla äänitettiin laulut ja Oktava 102 -suurikalvoisella kondensaattorimikrofonilla (joka on aiemmin mainitun Oktava 012 -pienikalvoisen kondensaattorimikrofonin serkku) äänitettiin kaikki muu. Oktavaa siirrettiin jatkuvasti edes takaisin kitaravahvistimesta perkussioihin aina, kun tarve tuli soittaa äkkiä jotain toisella soittimella.

Pituudeltaan ja keskeneräisyydeltään 'Luultiin, että laskettiin, mutta noustiin' yhdistyy Paul McCartneyn McCartney-albumin avausraitaan Lovely Lindaan biisin pituuden ja

keskeneräisyyden tunteen vuoksi. Biisissä on periaatteessa kaksi osaa: intro ja kertosäe. Keskeneräisyys on viety tässä hieman pitemmälle kuin Lovely Lindassa. Lovely Lindassa oli sentään lyhyet simpellit sanoitukset, mutta 'Luultiin, että laskettiin mutta noustiin' -biisiin emme tunteneet tarpeelliseksi tehdä niitä ollenkaan.

Lo-fimaisuutta äänitteelle tuovat halvat ja vanhat osittain epäkunnossa olevat soittimet. Äänityksessä William soitti Farfisa Compact -sähköurkua kuusikymmentäluvulta. Käyttämäni sähkökitara oli Watkins Rapier kuusikymmentäluvun alusta. Sähköbassoraidan soitin Ibanez AFB200 Artcore -puoliontolla sähköbassolla. Farfisa ja Watkins olivat aikansa halpasoittimia. Ibanez puolestaan on tämän soitinsukupolven suhteellisen edullinen vaihtoehto. Hyvä sekoitus siis edullista ja vintagea. Sähkökitaran ja Farfisan soitimme Rolandin minicube -kitaravahvistimen läpi. Kitaran ainoa efekti oli vahvistimen oma kaiku. Farfisa käytti samaa kaikua, mutta sille oli myös oma delaypedaalinsa. Farfisassa olisi ollut oma jousikaikukin, mutta se ei ollut toiminnassa.

Kitaran, basson ja koskettimien lisäksi soitimme perkussioita perkussioiksi tarkoittamattomilla esineillä. Kasasimme erilaisista Williamin kotoa löytyneitä esineitä korvaavan rumpusetin. Mukaan eksyi myös kyllä yksi ihan pätevä tamburiini. Bassorumpuna oli esimerkiksi vanha matkalaukku, hi-hattina metalliset snapsilasit, ridena nuottiteline ja virvelinä pieni pahvilaatikko, jota korostimme taputuksilla. Meillä oli vain yksi rumpukapula, mutta toisena rumpukapulana toimi hyvin puisen kauhan varsi. Tyylimme hoitaa rytmipohja biisissä muistuttaa hieman Beat Happeningin lähestymistä Three Tea Breakfast -albumilla, jossa he taputtivat ja paukuttivat erilaisia huonekaluja. Meidän tyylimme oli hieman hifimpi siinä mielessä, että tekaistuja perkussioita oli enemmän, niistä rakennettiin selkeä rumpusettimäinen yhtälö ja niissä oli enemmän alakertaa, koska matkalaukkuun lisättiin runsaasti 60-100hz-taajuuksia hutaistussa jälkituotannossa.

Äänityksen tuloksessa kuuluu useita lo-fi-efektejä johtuen lo-fimaisesta tuotannosta. Esiintymisen epätäydellisyyksiä ja esiintyjistä tulevia ylimääräisiä ääniä on paljon. Puutteellinen rytmisoitin on yksi epätäydellisyys. Alussa kuuluu kävelyni ääntä, kun kuljen painamasta record-nappia soittopaikalle ja muuta siihen liittyvää paikalleen asettumisesta johtuvaa kohinaa ja kahinaa. Äänitteellä kuuluu mm. oikean äänen hakemista soittimilla ja laululla esimerkiksi kohdassa 0:02 ja 0:14. Ylimääräisiä editoimatta jätettyjä höpötyksiä kuuluu esimerkiksi kohdassa 0:05 (säröinen "jep") ja 0:51 ("laita vähän alaspäin"). Soiton time heittelee runsaasti ja on erityisesti alussa hyvin hapuilevaa.

Ympäristön äänet, eli soittajista tai äänittämisestä johtumattomat äänet, ovat vahvasti esillä biisin alussa ja lopussa. Äänittäessä meillä oli nimittäin ikkuna auki, ja äänitteellä kuuluu selkeästi, mitä melua kadulta kantautui Williamin asuntoon äänityksen aikana. Yltävät tuulet, ohikulkevat autot ja lintujen laulut luovat äänitteelle omaa autenttista ambienssiaan.

Vaikka digitaalisessa ajassa ei fonografisia epätäydellisyyksiä paljon kuulu, niin tämän biisin kohdalla niitä kuuluu kyllä. Olen nimittäin limitoinut useita raitoja käyttäen Devil-Loc Deluxea, minkä takia mikrofoniin pohjakohina nousee esille. Käyttämässäni mikrofoneissa ei myöskään ole mikään hiljaisiin pohjakohina, joten se pyrkii esille hyvinkin helposti. Kohina on kuitenkin miellyttävää, joten se vain parantaa äänitettä lofimaisuudellaan.

Tuotannon epätäydellisyydet kuuluvat biisissä mm. erikoisina editointeina tai niiden puutteina sekä huolimattomana miksauksena. Alussa esimerkiksi kuuluu selkeästi, kun jokin uusi raita alkaa äänittää, kun kohina lisääntyy askeleittain. Raitoja ei oikeastaan editoitu millään lailla vaan ne on jätetty sellaisinaan jokaisen raidan äänityksen alusta loppuun. Miksaus hoidettiin hyvin suurpiirteisesti. Volyymitasot laitettiin suunnilleen miellyttävälle tasolle. Kaikki raidat ovat kompressoitu ja limitoitu hyvin vahvasti Logic Pro X:n omalla opto-kompressorilla tai Soundtoysin Devil-Loc Deluxella. Kompressorien ja limiterin säätämiseen en käyttänyt paljon aikaa. Ekvalisaatiota ei ole tehty paljoa muuten, kuin lisätty matkalaukkuun (bassorummun korvaajaan) paljon alapäättä ja leikattu pari selkeästi ärsyttävää taajuutta pois perkussioista. Joitain raitoja, kuten esimerkiksi laulu, on ajettu äkkiä jonkin Logic Pro X:n Space Designer -kaikupuginin hallikaikumallinnuksen läpi ja Login Pro X:n oman delayn läpi. Lopuksi kaikki on ajettu vielä Waves J37:n nauhamallinnuksen läpi niin, että lämmintä fonografista särötystä alkaa ilmetä kivasti.

Alkuperäinen ajatus, kun aloimme äänittää 'Luultiin, että laskettiin, mutta noustiin' -biisiä, ei ollut tehdä tarkoituksellisesti lo-fia. Loppujen lopuksi se kuitenkin ajautui hyvin siihen, koska oli intoa tehdä biisi nopeasti ja virheitä kaihtamatta. Lopputulos on todella miellyttävä eikä lofiuteen päätyminen kaduta yhtään. Kun biisiä kuuntelee, runsaat epätäydellisyydet tuntuvat oleellisesti sen kokonaisuuteen. Ne ovat enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Kaikki ylimääräinen äänitteellä kuuluva meteli ja puheensorina luovat todella intiimiä tunnelmaa ja kaikkine mokineen esitys tuntuu aidolta. Biisi tehtiin täysin yhdessä illassa. 'Luultiin, että laskettiin, mutta noustiin' on osoitus siitä, kuinka

mukavaa on tehdä biisi sillä asenteella, että biisi tehdään luovuudenkipinän palaessa nopeasti valmiiksi, minkä jälkeen se jätetään sellaiseksi kuin se on. Kun ottaa tämän asenteen, ei tarvitse stressata enää jälkeinpäin, että olisiko pitänyt tehdä toisin, koska päätökset on jo tehty. Jos biisiä alkaisi jälkeinpäin muuttaa jotenkin, siitä puuttuisi biisin tekopäivän välittömyys ja energia.

4 Pohdinta

Olen tyytyväinen Avaruuspannterin äänitysten ja tuotannon lopputulokseen. Vaikka kalusto ja äänitystila olivat kaukana standardista, sain silti toteutettua laadukkaan tuotteen. Jos en olisi lähtenyt hakemaan äänitteiden kanssa lo-fi-estetiikkaa, niistä olisi voinut tehdä hyvin radioystävällisenkin tuotannon. 'Luultiin, että laskettiin, mutta noustiin' oli myös onnistunut havainnointi musiikin tekemisestä lo-fi-tyyliin lyhyessä ajassa ja puutteellisella kalustolla. Biisi sinänsä ei ole ihmeellinen, mutta se havainnoi hyvin lo-fin estetiikkaa ja tekoprosessia. Saman kaavan mukaan, kuka vain voisi tehdä pätevän äänitteen.

Opinnäytteeni yksi tavoitteista oli löytää rauhaa omaan perfektionismiini musiikinteossa ja jakaa tätä rauhaa muille. Vaikka olen etsinyt tuota rauhaa jo pitkään, vasta opinnäytettä tehdessäni tunnen päässeeni eteenpäin etsinnässäni. Lo-fi-bändit ja artistit vahvistivat uskomustani, että hyvää musiikkia voi tehdä ja äänittää kummempia miettimättä. Omaan tekemiseen pitää vain uskoa.

Lo-fi on hyvä oppimisväline. Sen kautta voi kyseenalaistaa omat ennakkokäsitykset siitä, miten asiat pitää tehdä musiikissa ja minkälaista musiikin pitää olla. Lo-fi tarkoittaa vapautta toimia intuitiivisesti ja spontaanisti. Säännöt voi unohtaa. Täydellisyys ei ole tarpeellista. Se on toissijaista. Epätäydellisyydestä voi löytyä jotain uutta ja odottamatonta. Ruma voi olla kaunista.

Lo-fin perusajatus ei ole välttämättä niinkään se, että kaikki, mitä tekee, pitää olla todella rujoa äänenlaadullisesti ja esityksellisesti, vaan se, että musiikinteon ja äänittämisen esteenä ei pidä olla teknologia, saatavilla olevat soittimet, omat taidot tai biisin valmiusaste. Musiikkia tehdään niiden varojen kanssa, mitä on, pelottomasti ja oman mielen mukaan.

Lähteet

10 Years of Mellow Gold. 2004. ohjaajat: Torrence, Truck; Sharp, Stoney. Specialten Publishing. 32:59.

Akhtar, Ash 2011. Paul McCartney: McCartney, McCartney II arvostelu. Viitattu 9.5.2019. <https://thequietus.com/articles/06414-paul-mccartney-review>

Castleman, Harry; Podrazik, Walter J. 1976. All Together Now: The First Complete Beatles Discography 1961–1975. New York: Ballantine Books.

Chidester, Brian 2014. Busy Doin' Somethin': Uncovering Brian Wilson's Lost Bedroom Tapes. Paste. Viitattu 26.4.2019. <https://www.pastemagazine.com/articles/2014/03/busy-doin-somethin-uncovering-brian-wilsons-lost-b.html?a=1>

Christie, Erin 2018. Unveiling the Bedroom Pop Phenomenon and The Clairo Controversy. Heart Eyes Magazine. Viitattu 26.4.2019. <https://hearteyesmag.com/blog/2018/4/13/unveiling-the-bedroom-pop-phenomenon-and-the-clairo-controversy>

Dey, Brent 2005. Paul McCartney. Viitattu 26.4.2019. <https://www.pastemagazine.com/articles/2005/10/paul-mccartney.html>

Frieze 2001. 'Hypnagogic Pop' and the Landscape of Southern California. Viitattu 26.4.2019. <https://frieze.com/article/music-8>

Harper, Adam 2014. Lo-Fi Aesthetics in Popular Music Discourse. Väitöskirja. Oxford: Wadham College, University of Oxford, Musicology). Viitattu 26.4.2019. https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:cc84039c-3d30-484e-84b4-8535ba4a54f8/download_file?safe_filename=AHarper%2B-%2BLo-Fi%2BAesthetics%2BThesis.pdf&file_format=application%2Fpdf&type_of_work=Thesis

Ingram, Matthew 2012. Here Comes The Flood. The Wire Kesäkuu 2012 (julkaisu 340), 36-43.

Jenkins III, Henry; Shattuc, Jane; McPherson, Tara 2003. Hop on Pop: The Politics and Pleasures of Popular Culture. Durham: Duke University Press.

Jerke, Benn; Mamana, Jay 2017. Mac DeMarco: Varispeed and Beyond. Tapeop.com. Viitattu 3.5.2019. <https://tapeop.com/interviews/120/mac-demarco/>

Lo-fi-genren tiivistelmä. Allmusicin sivustolla. Viitattu 26.4.2019. <https://www.allmusic.com/style/lo-fi-ma0000002701>

Lo-fi-sanan määritelmä. Merriam-Websterin sivustolla. Viitattu 26.4.2019. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/lo-fi>

Madinger, Chip; Easter, Mark 2000. Eight Arms to Hold You: The Solo Beatles Compendium. Chesterfield, MO: 44.1 Productions.

Mantie, Roger; Smith, Gareth Dylan 2017. The Oxford Handbook of Music Making and Leisure. Oxford: Oxford University Press.

Metacritic. Lista vuoden 2005 musiikkijulkaisuista. Viitattu 10.5.2019.

https://origin.www.metacritic.com/browse/albums/score/metascore/year/filtered?year_selected=2005

Miles, Barry 1998. Paul McCartney: Many Years from Now. Lontoo: Secker & Warburg.

Miles, Barry 2001. The Beatles Diary Volume 1: The Beatles Years. Lontoo: Omnibus Press.

Nave, Carl. Tape Hiss 2017. Viitattu 26.4.2019. <http://hyperphysics.phy-astr.gsu.edu/hbase/Audio/tape4.html>

Noisey 2016. Bedroom Cassette Masters Want That Lo-Fi Electronica Your Uncle Graham Recorded Back in 1984. Viitattu 26.4.2019.

https://noisey.vice.com/en_us/article/avex4a/bedroom-cassette-masters-want-that-lo-fi-electronica-your-uncle-graham-recorded-back-in-1984

Palacios, Julian 2000. Beck: Beautiful Monstrosity. Basingstoke: Boxtree,

R Stevie Moore biografia. Allmusicin sivustolla. Viitattu 26.4.2019.

<https://www.allmusic.com/artist/r-stevie-moore-mn0000384920/biography>

Roberts, Rafter 2009. Sufjan Stevens: So wrong but so right. Tapeop.com. Viitattu 4.5.2019. <https://tapeop.com/interviews/70/sufjan-stevens/>

Rolling Stone, 2011. 500 Greatest Songs of All Time. Rollingstone.com. Viitattu 3.5.2019. <https://www.rollingstone.com/music/music-lists/500-greatest-songs-of-all-time-151127/beck-loser-55223/>

Sounes, Howard 2010. Fab: An Intimate Life of Paul McCartney. Lontoo: HarperCollins.

Sweetwater, 2000. Varispeed. Sweetwater.com. Viitattu 3.5.2019.

<https://www.sweetwater.com/insync/varispeed/>

Unterberger, Richie. Cassette Culture. Viitattu 26.4.2019.

<http://www.moorestevie.com/press/unteramg.html>

Winkie, Luke 2018. How 'Lofi Hip hop Radio to Relax/Study to' Became a Youtube Phenomenon. Vice. Viitattu 26.4.2019.

https://www.vice.com/en_us/article/594b3z/how-lofi-hip-hop-radio-to-relaxstudy-to-became-a-youtube-phenomenon

Winn, John C. 2009. *That Magic Feeling: The Beatles' Recorded Legacy, Volume Two, 1966–1970*. New York: Three Rivers Press.

Woodworth, Marc 2006. *Bee Thousand 33⅓*. New York: Continuum International Publishing Group.

Näytteitä tuotannoista

- Bilbo
- Luultiin, että laskettiin, mutta noustiin
- Gabrielan kesäolympialaiset
- Kiharat kuin liekit
- Puuta heinää
- Unilaulu timantille

Näytteet löytyvät seuraavan linkin takaa:

<https://soundcloud.com/alex-71701820/sets/hyvasti-studio-lo-fi-ja-epataydellisyden-taydellisyys-opinnaytetyon-naytteet/s-gckB2>